

โครงการสร้างสรรค์นิทรรศการชั่วคราว เรื่อง “เรื่องของหัว”

หลักการและเหตุผล

สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ มีพันธกิจหลักในการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ทางเลือกให้กับประชาชนไทย ในรูปของ “Discovery Museum” หรือพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้ ที่มุ่งเน้นให้ผู้ชมได้ฝึกทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง พิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งแรกของสถาบันฯ คือ “มิวเซียมสยาม” เป็นพิพิธภัณฑ์ที่เล่าเรื่องราวประวัติศาสตร์ชาติไทยผ่านการตีความและการนำเสนอรูปแบบใหม่ มีนิทรรศการถาวรเรื่อง “เรียงความประเทศไทย” ที่กล่าวถึงเรื่องราวของผู้คนในดินแดนสุวรรณภูมิตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ มีการก่อเกิดรัฐต่างๆ จนพัฒนามาถึงยุคสยามประเทศ หรืออยุธยา จวบจนมาเป็นประเทศไทยในปัจจุบัน

นอกเหนือจากนิทรรศการถาวรแล้ว สถาบันฯ ยังมีหน้าที่นำเรื่องราวที่ได้เปิดประเด็นไว้ในนิทรรศการถาวรดังกล่าวมาขยายความต่อในมุมมองใหม่ๆ เพื่อให้สังคมได้ร่วมกันขบคิดต่อ ด้วยแนวความคิดดังกล่าวข้างต้น สถาบันฯ จึงเห็นสมควรให้นำเรื่องราวของหมวกและเครื่องสวมหัวต่างๆ รวมทั้งเครื่องประดับศีรษะที่พบในดินแดนแถบนี้ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มาสร้างสรรค์เป็นนิทรรศการชั่วคราว เรื่อง “เรื่องของหัว”

นิทรรศการมุ่งจุดประเด็นให้ผู้ชมหันมามองหมวกและเครื่องประดับศีรษะในแง่มุมใหม่ คนในปัจจุบันอาจมองเห็นหมวกเป็นเพียงแค่สินค้าแฟชั่นที่เราใช้เพื่อความสวยงามตามสมัยนิยมเท่านั้น แต่หากมองลึกลงไป กลับจะเห็นว่าสิ่งเล็กๆ อย่างหมวกก็ใช้เป็นเครื่องบอกเล่าเรื่องราวและความเป็นมาของคนไทยได้ หัวโขนบอกถึงการรับเอารรณกรรมและความเชื่อของศาสนาฮินดูเข้ามาปฏิบัติ พระมหามงกุฎบอกถึงความเชื่อเรื่องที่พระมหากษัตริย์เปรียบดังสมมุติเทพตามคติฮินดู ลอมพอกที่เหล่าขุนนางใส่ในพระราชพิธีสำคัญบอกถึงการติดต่อกับอารยธรรมยิ่งใหญ่ในอดีตอย่างเปอร์เซีย การปรากฏอยู่ของหมวกพระคาร์ดินัลและกอบีเยาะห์ของชาวมุสลิมบ่งบอกการอยู่ร่วมกันของผู้คนหลากหลายศาสนาในดินแดนนี้ งามแสดงภูมิปัญญาการใช้หมวกเพื่อประโยชน์ใช้สอยสูงสุดในดินแดนแถบร้อนชื้น หมวกฝรั่งแบบปานามาแสดงการเข้ามาของลัทธิล่าอาณานิคม มาลาน้ำไทยในสมัยจอมพล ป. แสดงการปรับเปลี่ยนประเทศเพื่อความเป็นอารยะ หมวกกะโล่ในสมัยสงครามโลกบอกว่าวัสดุสมัยใหม่อย่างพลาสติกกำลังเข้ามา มงกุฎนางสาวไทยแสดงบทบาทของหญิงไทยที่เปลี่ยนไป เมื่อผู้หญิงใช้เป็นเครื่องมือทางการเมืองและการเข้ามาของฐานทัพอเมริกา หมวกเก็บในปัจจุบันแสดงการรุกคืบเข้ามาของระบบทุนนิยมและบริษัทข้ามชาติ จะเห็นได้ว่าหมวกและเครื่องประดับศีรษะไม่ใช่เป็นเพียงแค่วัตถุทางแฟชั่นเท่านั้น แต่เป็นสิ่งที่ช่วยบอกอัตลักษณ์ของชาติไทยได้ในระดับหนึ่ง

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อสร้างสรรค์นิทรรศการชั่วคราวที่ตอบสนองปรัชญาของสถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ และสนับสนุนให้ผู้ที่มีวิชาชีพด้านการสร้างสรรค์นิทรรศการได้ตื่นตัว และมีความคิดทันสมัยกับพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้ในแนวใหม่
๒. เพื่อให้ผู้ชมเรียนรู้เรื่องราวใหญ่ๆ อย่างประวัติศาสตร์ไทย ผ่านวัตถุเล็กๆ ที่เราเห็นเป็นประจำ อย่างหมวก เพิ่มมุมมองที่แปลกใหม่ และสนุกสนาน ให้กับผู้ชม
๓. เพื่อแสดงให้เห็นว่าของบางอย่างที่กลายเป็นอัตลักษณ์ของความเป็นไทย ที่แท้กลับเป็นสิ่งที่ได้รับอิทธิพลมาจากวัฒนธรรมภายนอก แสดงถึงการติดต่อกับดินแดนโดยรอบ

๔. เพื่อให้ผู้ชมตระหนักถึงความหลากหลายทางชาติพันธุ์ การอยู่ร่วมกันอย่างสงบของผู้คนจากหลากหลายศาสนา

๕. เพื่อแสดงให้เห็นภูมิปัญญาพื้นถิ่นในการปรับตัวให้เข้ากับภูมิอากาศ ซึ่งสอดคล้องกับหลักการทางวิทยาศาสตร์ในปัจจุบัน

๖. เพื่อสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ในรูปแบบ Discovery Museum ผ่านการจัดแสดงนิทรรศการชั่วคราว อันจะนำไปสู่การกลับมาเยี่ยมชมมิวเซียมสยามอีกครั้งของผู้ชมที่ได้ชมนิทรรศการถาวรแล้ว หรืออาจเป็นการกระตุ้นให้เกิดลูกค้ำใหม่ๆ ของมิวเซียมสยามได้

กลุ่มเป้าหมาย

ประกอบด้วยเยาวชน นักเรียน นิสิตนักศึกษา และผู้สนใจทั่วไป

วิธีการดำเนินการ

๑. จัดจ้างผู้เชี่ยวชาญ มาช่วยค้นคว้าหาข้อมูล และติดต่อประสานงานกับนักวิชาการต่างๆ
๒. เจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการของ สพร. และผู้เชี่ยวชาญ ร่วมกันค้นคว้าหาข้อมูล เพื่อนำมาระดมความคิดในการสร้างสรรค์และพัฒนากรอบของเนื้อหา จนได้โครงเรื่อง (Storyline) ที่เหมาะสม
๓. สรรหาวัตถุสิ่งของอันเกี่ยวเนื่องกับเนื้อหาและโครงเรื่องที่ได้ เพื่อนำมาจัดแสดงในนิทรรศการ
๔. จัดทำบทนิทรรศการ โดยเจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการ
๕. คัดเลือกผู้ออกแบบและจัดทำนิทรรศการ เพื่อมาดำเนินการพัฒนาแบบแนวความคิดของนิทรรศการจากเนื้อหาและโครงเรื่องที่ได้ จนได้แบบรายละเอียด แบบก่อสร้าง และรายการประกอบแบบ โดยเชิญผู้ที่มีความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ทางด้านกรอบแบบและจัดทำนิทรรศการ เข้าร่วมประกวดแบบร่างแนวความคิด
๖. ผู้ออกแบบและจัดทำนิทรรศการดำเนินการจัดหา จัดทำ และประกอบติดตั้งงานโครงสร้าง งานกราฟิก งานโมเดล งานระบบไฟฟ้า งานระบบภาพและเสียง งานระบบสารสนเทศ และงานไฟฟ้าแสงสว่าง ตลอดจนออกแบบและผลิต Software ของงานสื่อวีดิทัศน์และภาพเคลื่อนไหว งานสื่อมัลติมีเดีย งาน Animation งาน Interactive จนแล้วเสร็จ รวมทั้งรื้อถอนเมื่อนิทรรศการจัดแสดงแล้วเสร็จ

สถานที่จัดนิทรรศการ

ภายในพื้นที่อาคารมิวเซียมสยาม สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ โดยแบ่งพื้นที่สำหรับจัดแสดงเป็นสองส่วนคือ

๑. ห้องอเนกประสงค์ (ข้างห้อง “แผนที่ ความยกย่อนบนแผ่นดินกระดาศ”) ชั้นสอง อาคารมิวเซียมสยาม มีเนื้อที่โดยประมาณ ๕๐ ตร.ม.

๒. แทรกไปในแต่ละห้องของนิทรรศการถาวร “เรียงความประเทศไทย”

ระยะเวลาดำเนินการ

เมษายน – ธันวาคม ๒๕๕๕ โดยแบ่งระยะเวลาการดำเนินการเป็น ๒ ช่วงคือ

๑. ระยะเวลาการออกแบบจัดทำนิทรรศการ เมษายน – สิงหาคม ๒๕๕๕

๒. ระยะเวลาจัดแสดงนิทรรศการ สิงหาคม – ธันวาคม ๒๕๕๕ (๓ เดือน)

รายการ	ระยะเวลา
๑. ดำเนินการสร้างสรรค์และพัฒนารอบของเนื้อหา จนได้โครงเรื่องและวัตถุ จัดแสดงที่เหมาะสม	เมย. – พค. ๒๕๕๕
๒. จัดทำบทนิทรรศการ	มิย. – กค. ๒๕๕๕
๓. ผู้ออกแบบและจัดทำนิทรรศการพัฒนาแบบแนวความคิด จนได้แบบ รายละเอียด แบบก่อสร้าง และรายการประกอบแบบ	กค. ๒๕๕๕
๔. ดำเนินการจัดหา จัดทำ และประกอบติดตั้งงานโครงสร้าง งานกราฟิก งาน โมเดล งานระบบไฟฟ้า งานระบบภาพและเสียง งานระบบสารสนเทศ และ งานไฟฟ้าแสงสว่าง	กค. – สค. ๒๕๕๕
๕. ดำเนินการออกแบบและผลิต Software ของงานสื่อวีดิทัศน์และ ภาพเคลื่อนไหว งานสื่อมัลติมีเดีย งาน Animation งาน Interactive	กค. – สค. ๒๕๕๕
๖. ดำเนินการออกแบบและจัดทำสื่อสิ่งพิมพ์ประกอบนิทรรศการ	กค. – สค. ๒๕๕๕
๗. พิธีเปิดนิทรรศการ	สค. ๒๕๕๕
๘. จัดแสดงนิทรรศการ	สค. – ธค. ๒๕๕๕

ผู้รับผิดชอบโครงการ

ฝ่ายวิชาการ งานมิวเซียมสยาม และงานสื่อสารองค์กรฯ สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

๑. ได้นิทรรศการชั่วคราวเรื่อง เรื่องของหัว ที่สอดคล้องกับแนวคิดการเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ทันสมัย
และสร้างสรรค์ของสถาบันฯ จัดทำแล้วเสร็จสมบูรณ์เรียบร้อยตามกำหนดเวลา
๒. บุคลากรของสถาบันฯ ได้รับความรู้ ความชำนาญ และประสบการณ์ในการพัฒนาเนื้อหา
ออกแบบ จัดซื้อ จัดหา และประกอบติดตั้งนิทรรศการจากการทำงานร่วมกันกับผู้เชี่ยวชาญภายนอก
๓. ผู้ชมสนุกในการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ไทย
๔. เข้าใจว่าความเป็นไทยแท้ที่จริงแล้วก็คือการรับอิทธิพลจากวัฒนธรรมภายนอกมาปรับใช้ให้
เข้ากับเรา
๕. ผู้ชมมองเห็นความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ที่อยู่ร่วมกันได้อย่างสงบในสังคม
๖. ตระหนักถึงภูมิปัญญาพื้นถิ่นของคนไทยในการปรับตัวเพื่ออยู่อาศัยอย่างเป็นสุขในสภาพ
ภูมิอากาศแถบนี้
๗. เพื่อสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ในรูปแบบ Discovery Museum ผ่านการจัดแสดงนิทรรศการ
ชั่วคราว อันจะนำไปสู่การกลับมาเยี่ยมชมมิวเซียมสยามอีกครั้งของผู้ชมที่ได้ชมนิทรรศการถาวรแล้ว
หรืออาจเป็นการกระตุ้นให้เกิดลูกค้าใหม่ๆ ของมิวเซียมสยามได้